

Guia bàsica

d'escriptura acadèmica
per a estudiants universitaris

Manel Sifre

Versió 3, març 2025

Per a imprimir, si convé, a dos cares.

Taula de continguts

1. Introducció	1
L'honestat intel·lectual i social	1
Les lectures, les anotacions i les referències bibliogràfiques	3
La captació o estudi, la redacció i la revisió	4
2. Aspectes convencionals	4
La conveniència de configurar la llengua del document	4
La conveniència d'usar correctors	5
Les opcions del corrector de Softcatalà	5
La separació tipogràfica dels paràgrafs	5
La cursiva i la negreta	6
El punt volat de la el geminada i l'apòstrof	6
La justificació del text i la partició de paraules a final de ratlla	6
Abreviacions	7
Majúscules i minúscules	7
La foliació o numeració de pàgines	7
La portada i la taula de continguts (o índex)	8
3. Qüestions ortogràfiques, gramaticals i lèxiques	8
La qüestió de les es tòniques	8
Els demostratius: graus i reforç	8
Una construcció poc recomanable: <i>demostratiu</i> + $\emptyset_N$	9
L'actualització de <i>altre-altra</i>	9
L'abús dels possessius	10
Els usos bàsics del gerundi	10
La concordança del verb <i>hi haver</i>	12
Els verbs de la classe de <i>servir</i>	12
<i>Per</i> i <i>per a</i>	12
<i>Per a que</i>	13
<i>En tornar/al tornar</i>	13
L'elisió de <i>de</i>	13
Una regla dispensada	14
La seqüència <i>preposició + article + que</i>	15

Els pronoms febles per a l'objecte directe (OD): els tres escalons	15
La concordança del participi	16
<i>Li-els</i>	17
Els significats més bàsics de <i>hi</i>	17
Combinar <i>l</i> i <i>l</i>	17
<i>Sentir</i> i <i>escoltar</i>	18
<i>Posar</i> i <i>ficar</i>	18
<i>Pegar bots</i> i <i>fer goig</i>	19
Fonaments de puntuació	19
Bibliografia citada i recomanada	21

Advertiment

En esta guia, hem procurat en tot moment usar les paraules amb els significats que tenen. És una manera d'alliberar l'ús de la llengua de convencions qüestionables que carreguen innecessàriament la memòria dels usuaris. Un exemple d'això és *Viu en Castelló*. Segons les normes, hauríem d'escriure *Viu a Castelló*. En realitat, *en Castelló* és perfecte perquè *en* aporta el significat que té: inclusió, interioritat. Ací tenim un exemple d'una norma no molt ben concebuda i desastrosa socialment. Per això no la seguim. I no penseu que fem una invitació al desordre, sinó a la reflexió i l'acció.

Agraïxc profundament a Abelard Saragossà, mestre de mestres de mestres, els comentaris que em va fer sobre una versió provisional d'esta guia.

1. Introducció

El text acadèmic és fonamentalment de tipologia expositiva i argumentativa. Com la ciència en general, té l'objectiu immediat d'entendre i d'explicar bé o més bé l'univers, el món, la societat i les persones, i l'objectiu últim de millorar la vida de la gent. Hem escrit *l'objectiu d'entendre* perquè passa sovint que entenem més bé la realitat mentres redactem un treball o quan ja el tenim redactat. Això significa que escriure, redactar, és una manera molt poderosa de reflexionar.

En esta primera secció, ens ocupem dels fonaments socials del treball acadèmic, del treball intel·lectual quotidià i de la relació entre eixe treball i la redacció i revisió de texts.

L'honestedat intel·lectual i social

Hem de ser molt escrupolosos amb l'honestedat intel·lectual: no devem inventar dades, i no devem exposar com a fets suposicions o coses que no sabem. Si ignorem algun fet o algun detall, no en direm res o direm que això no ho sabem. De fet, eixa indicació honesta pot suggerir vies d'estudi que uns altres exploraran (o nosaltres mateixos en un altre moment). El plagi no és una opció. En canvi, utilitzar idees d'altri no és únicament normal —sempre citant la font—, sinó que és el camí correcte per a no reinventar la roda contínuament.

Vista amb una perspectiva global, l'honestedat intel·lectual és una parcel·la de l'honestedat personal i social. Per coherència, el text acadèmic ha d'evitar les discriminacions. La discriminació sexual, pràcticament sempre masclisme, està molt estesa en les societats humanes. En la societat valenciana n'hi ha.

Alguns grups i institucions han dedicat molt de temps i d'esforç a evitar discriminacions sexuals en el llenguatge. S'ha avançat prou en el sentit d'evitar masclismes en les expressions. Per exemple, la paraula *hòmens* ha retrocedit molt en favor de *persones* o de *gent* a l'hora de representar grups humans mixts. També és cert que ja no és habitual distingir entre *senyora* i *senyoreta* en atenció a l'estat civil d'una dona. I els documents administratius com les sol·licituds estandarditzades tenen en compte la possibilitat que qui els reompliga siga una dona.

El cas és que eixos canvis no han fet que el masclisme minve. La llengua s'adapta lentament a la realitat física (el clima, la flora, la fauna, la geografia) i social (les relacions humanes). Posem un exemple. Les professions de metge, físic, músic o pilot, fins fa uns 50 anys, només les exercien hòmens. Des de fa 30-40 anys també les exercixen moltes dones. Malgrat el temps que ha passat, encara no hi ha un consens social clar i generalitzat sobre les formes *la metja/la metgessa*, *la físic/la física*, *la músic/la música* o *la pilot/la pilota* (una altra cosa és què diuen o recomanen els gramàtics i acadèmics). Ni sobre *la*

poeta/la poetessa, de tradició multisecular. En realitat, si volem reduir el masclisme, és segur que no ho aconseguirem canviant només els hàbits lingüístics. Vegem una analogia fàcil d'entendre: si eliminem els possessius de la llengua (*ma casa*, *el meu llibre...*) i noms com *propietat*, és ben segur que no eliminarem de la societat el concepte de possessió. Ja hem apuntat que el mecanisme és l'invers: primer ha de canviar la societat; després la llengua s'hi adaptarà lentament. Tinguem present que les paraules o les terminacions de les paraules no creen les realitats socials: només les representen.

Alguns d'eixos grups o individus a què hem alludit pensen que les dones estan infrarepresentades quan usem, referint-nos a humans, el masculí grupal (*els professors i els alumnes*). Ja fa 25-30 anys que, com a alternativa, divulguen la proposta d'usar noms col·lectius o de desdoblar els gèneres (*el professorat i l'alumnat; les professores i els professors i els alumnes i les alumnes*), entre altres mecanismes. El cas és que la immensa majoria de les llengües del món no tenen gènere, però les societats que les usen sí que són masclistes. Per això no és sorprenent que, per desgràcia, eixa proposta no haja contribuït tampoc a reduir el masclisme. És confondre conseqüències amb causes. A més a més, crea problemes nous:

- 1) Usos defectuosos dels noms col·lectius: *"L'alumnat escriurà el nom en l'examen. *Cap professorat ha quedat autoritzat.*
- 2) Pesantor en l'expressió: L'oració *Els xiquets que acaben que vagen al pati i que juguen amb els companys de 3r* pot quedar en *Les xiquetes i els xiquets que acaben que vagen al pati i que juguen amb els companys i les companyes de 3r.*
- 3) Difuminació de la capacitat de representar un grup unit o dos grups separats: *Vam anar junts*, és a dir, en un grup; *Vam anar junts i juntes*, és a dir, en dos grups; i d'això alguns diuen "llenguatge inclusiu" quan realment és segregador.
- 4) Incoherències: *Els xiquets i les xiquetes són bons. Els hem portat a passejar.* Ací tenim un fragment a on **bons** i **els** es referixen al conjunt format pels xiquets i les xiquetes que havíem separat en el subjecte. Sí que hi han defensors fervents de *Els xiquets i les xiquetes són bons i bones*. Però creem que no proposa ningú, de manera seriosa, que pensem i diguem *Els hem portat i les hem portades a passejar*. Observem també que ningú veu cap problema en *Les peres i els maduixots són bons*, quan és evident que la configuració sintàctica i de concordances és la mateixa que en *Els xiquets i les xiquetes són bons*.

- 5) Exclusions involuntàries, com en *Les famílies amb fills i filles tindran ajuda*, a on resulta que les famílies que o només tinguen filles o només tinguen fills no tindran ajuda. No és millor *Les famílies amb fills o filles tindran ajuda*. Ara es quedaran sense ajuda les famílies que tinguen fills i filles alhora.

En l'altre sentit, no hem vist encara que, per a eliminar les discriminacions per gènere, s'eviten amb desdoblaments els femenins epicens (*la gent i el gent, les autoritats i els autoritats, les criatures i els criatures o les persones i els persones*). Però sí que hem vist, de manera molt sectorial o per fer broma, que s'usen femenins pretesament mixts (*Ja estem totes* dit referint-se a un grup amb dones, hòmens i potencialment també gent que no es considera ni home ni dona).

Estem contra les discriminacions. A més, sabem que, simplement retocant la llengua, no erradicarem les discriminacions més que de manera superficial (i damunt pensarem que sí que fem coses per a eliminar-les). Els canvis lingüístics vertaders (fora dels ortogràfics) molt rarament provenen de grups de pressió. Els canvis lingüístics "naturals" són espontanis i normalment quan naixen són considerats vulgarismes (per exemple, l'aparició de *va cantar* per *cantà*). Triomfen si aporten alguna utilitat o alguna millora comunicativa. Altrament, són una moda passatgera.

Les lectures, les anotacions i les referències bibliogràfiques

En la vida acadèmica, tant els estudiants com els professors hem de llegir molt: és una obligació moral i un factor necessari en el creixement intel·lectual. Per a entendre més bé les lectures, aprendre-les, assimilar-les, i incorporar els aprenentatges en la vida, en les nostres rutines, és fonamental fer notes. Fer notes no és copiar paraules: és representar, amb les nostres paraules, les idees que hem entés llegint, que hem deduït relacionant coneiximents, o que hem induït fent experiments. És un fet ben conegut que autoexplicar-se les coses és una de les maneres més eficients d'assimilar coneiximents.

Existixen programes informàtics dissenyats per a fer notes i relacionar-les multidireccionalment mitjançant paraules o expressions clau. Són versions digitals del sistema tradicional denominat en alemany *Zettelkasten* (caixa de notes, fitxer). Obsidian és gratuït. Així mateix és interessant que coneguem la tradició multisecular del llibre de citacions, miscel·lània o florilegi (en italià *zibaldone*, en anglès *commonplace book*) i que considereu si vos convindria usar-ne un per a accelerar i multiplicar el creixement personal i acadèmic.

El sistema de fer notes que adoptem ens ha de permetre retornar a la font original si hem de fer alguna comprovació, o si necessitem rellegir o ampliar. Per tant, és fonamental referenciar bé les fonts (llibres, articles, pel·lícules, vídeos...). També existixen programes que ajuden en eixa necessitat i, molt important, que poden generar automàticament la

bibliografia d'un treball o estudi a partir de les referències que hem citat en el text. A més, eixos programes configuren la llista bibliogràfica segons el format que vullguem o que ens demanen. Donar un format nou a la bibliografia és molt tediós si s'ha de fer manualment. Zotero és gratuït.

La captació o estudi, la redacció i la revisió

Un treball acadèmic no sorgix de l'aire, sinó que prové de les lectures, la pràctica, les experiències, els experiments i la reflexió. Ja hem apuntat que convé fer notes regularment de les idees bones o interessants que trobarem o que ens apareixeran en totes eixes fonts. Podem usar un diari d'estudi, targetes de paper o un programa informàtic de fer notes.

Prendre notes i fer notes no hauria d'impedir que acabem les lectures. És freqüent, quan tenim encara poca experiència en el treball acadèmic, voler prendre moltes notes i de manera molt elaborada. Eixa manera de treballar eternitza la lectura, cosa que impedirà que acabem les tasques o projectes a temps. Per tant, pot arribar a ser frustrant. Si és el nostre cas, una manera alternativa de treballar és subratllar els fragments que trobem importants, que només fem notes molt breus, i que acabem la lectura. En acabar-la, rellegirem els fragments subratllats i farem notes més elaborades. Cada u ha de trobar què li resulta més pràctic i estimulante. Així tindrem una base de partida que serà fonamental en el moment de redactar.

En esta guia bàsica no ens ocupem de quines són les parts que han de tindre els treballs. Recomanem SANCHO (2014).

La fase de redacció s'ha de complementar necessàriament amb la fase de revisió. Sovint la fase de revisió ocupa més temps que la fase de redacció. Això hem de tindre-ho present a l'hora de planificar el treball sobre el calendari.

2. Aspectes convencionals

En esta secció, consignem qüestions diverses que es poden considerar convencions d'estil o bones pràctiques a l'hora de preparar documents.

La conveniència de configurar la llengua del document

En l'actualitat és ben poc freqüent presentar treballs escrits a mà o mecanografiats. Amb l'aparició i popularització dels ordinadors personals ha canviat enormement (i per a bé) la manera de presentar els treballs. Freqüentment ja no presentem ni el document imprés: amb un document electrònic és prou. Per a fer els documents electrònics, necessitem un processador de text o un programa de maquetació de texts i imatges. En realitat,

no utilitzem el processador només per a fer la versió final del treball, sinó que l'usem també durant el procés de redacció i de revisió. Per a fer eixos processos més ràpids i eficients, és molt útil configurar el document declarant la llengua en què escrivim. Així el processador, si té els diccionaris instal·lats i activem la comprovació ortogràfica, ens indicarà els errors de picatge i altres faltes. També partirà correctament les paraules a final de ratlla (això no segueix les mateixes regles en totes les llengües) si hem activat eixa opció.

La conveniència d'usar correctors

Amb algunes excepcions notables, la majoria dels correctors incorporats en els processadors de text són simplement diccionaris (el processador té una rutina que comprova si les paraules que escrivim figuren en el seu diccionari). Per sort disposem de correctors més sofisticats i eficients. Alguns es poden incorporar al processador. Uns altres funcionen a través de la web. En el cas del catalanovalecià, és molt útil el corrector de Softcatalà (softcatala.org). Té moltes opcions configurables que ens permetran tant eliminar moltes faltes (algunes de concordances i tot) com ser més coherents en les opcions d'estil. Siga com siga, la responsabilitat final sobre la qualitat de la llengua del document és de qui l'escriu.

Les opcions del corrector de Softcatalà

En la pàgina web del corrector de Softcatalà, tenim la possibilitat de configurar el model de llengua. Destacada damunt de la finestra de correcció, trobem la tria de la flexió verbal: formes centrals (que vol dir de la Catalunya nord-oriental), formes valencianes i formes balears. Baix de la finestra de correcció, podem activar més opcions. Són qüestions tipogràfiques, com, per exemple, si volem obrir els punts d'interrogació (¿) o d'exclamació (!).

Si en l'elecció de la flexió verbal hem triat les formes valencianes, la segona llista d'opcions mostra un apartat específic per al valencià. Hi trobarem opcions per a la flexió dels verbs de la classe de *servir* (*serveix/servix, servisc/serves*), per als demostratius reforçats o simples (*aquest/este*), per a les es tòniques (*café/café*), per a l'alternança dos-dues (*dos-dues/dos*) i alguna opció més. Hem de configurar les opcions segons el nostre gust o segons ens demanen.

La separació tipogràfica dels paràgrafs

Poder identificar visualment els paràgrafs de manera fàcil és una característica que ajuda molt a l'hora de llegir. Hi han dos sistemes bàsics: el **clàssic** (sense ratlla en blanc a continuació del paràgraf i sagnada la primera ratlla del paràgraf següent, tres lletres aproximadament) i el **modern** (una ratlla en blanc a continuació del paràgraf i sense sagnat en la primera ratlla del següent). És mala pràctica tipogràfica separar els paràgrafs amb una ratlla en blanc i, a més a més, sagnar la primera ratlla del paràgraf següent. Encara és pit-

jor no usar cap dels dos sistemes de separació. Les referències bibliogràfiques, en la majoria d'estils de referència, es fan amb sagnat francès (primera ratlla alineada al marge esquerre i les següents sagnades).

Recomanem que parem molta atenció a la separació de paràgrafs que trobem en els llibres publicats per editorials de prestigi per a educar-nos el gust i deduir les normes de la bona composició.

La cursiva i la negreta

En l'època de l'escriptura a mà i de la màquina d'escriure, subratllar paraules era la manera d'indicar que volíem aquelles paraules en cursiva. En l'època dels processadors de text, no té gens de sentit subratllar perquè podem usar directament la cursiva. Recomanem vivament que parem molta atenció a l'ús de cursives i negretes en els llibres bons i articles de revistes científiques que llegim.

La cursiva té diversos usos: citar títols de llibres, obres de teatre, òperes, simfonies, concerts, discs, pel·lícules, sèries de televisió, escultures, quadres i altres obres no periòdiques; citar revistes, diaris, butlletins i altres obres periòdiques; marcar paraules o expressions d'altres llengües (si no s'han adaptat); insistir en alguna paraula o expressió; i altres usos que podem consultar en els llibres d'estil (per exemple, la fila de capçalera de les taules i els peus de foto).

La negreta la usem en els títols de llibres, de capítols i d'apartats. També podem usar la negreta, encara que la cursiva és més tradicional, per a destacar alguna paraula o expressió.

El punt volat de la el geminada i l'apòstrof

Per a escriure correctament la el geminada, hem d'usar el punt volat (tecla majúscules +3): *paral·lel* i no *parallel*. De manera pareguda, l'apòstrof s'escriu amb la tecla que trobarem a la dreta de la tecla del 0 del teclat gran, l'alfanumèric. L'accent no és l'apòstrof: *l'aire* i no *l'aire*. I és millor configurar el processador o el corrector de Softcatalà per a que transformi l'apòstrof recte (') en l'apòstrof tipogràfic (').

La justificació del text i la partició de paraules a final de ratlla

El text d'una pàgina s'ha de justificar a esquerra (alinejar l'inici de cada ratlla en el marge esquerre) o a esquerra i dreta alhora. Ja des de l'època dels manuscrits, existix la pràctica de tallar amb un guionet una paraula quan no cap sencera al final d'una ratlla i escriure, en l'inici de la ratlla següent, la part que no ha cabut. En la majoria dels processadors de text, l'opció de partir paraules no està activada per defecte. Si volem que funcione, l'hem d'activar. Les regles i els diccionaris de partició depenen de la llengua que hàgem declarat

per al text. Quan justifiquem el text tant a esquerra com a dreta, convé activar la partició de paraules per a evitar que es creen rius de blanc en els paràgrafs, cosa que dificulta la lectura i fa lleig.

Abreviacions

Les abreviacions (abreviatures, símbols i sigles) constituïxen tot un món ple de particularitats no ja en cada llengua, sinó també en el llibre d'estil de cada empresa editora. Per exemple, en les opcions de Softcatalà n'hi ha una per a configurar la posició del símbol de percentatge: 20% o 20 %. Com a característica particular del catalanovaleencià, apuntem que els numerals ordinals poden representar-se amb l'última lletra de la paraula darrere del número (amb punt o sense) o també amb l'última lletra volada (precedida de punt o sense punt) (GNV, pg. 62). La més usual és la primera:

1r punt	1r. punt	1. ^r punt	1 ^r punt
2n punt	2n. punt	2. ⁿ punt	2 ⁿ punt
1a part	1a. part	1. ^a part	1 ^a part

Majúscules i minúscules

L'ús de majúscules i minúscules té particularitats en cada llengua o, fins i tot, en èpoques diferents de la mateixa llengua. Comencem una oració amb majúscula (però no darrere dels dos punts). I els noms propis porten la primera lletra majúscula. Per això, en l'actualitat, escrivim en minúscula els noms dels dies de la setmana i dels mesos. No escrivim amb majúscula els adjectius usats com a noms que fan referència a una nacionalitat i a la llengua corresponent (anglès, francès, rus, xinès):

Hui és dilluns, 6 novembre 2023

A Marieta li falta un bull: ha anat a Anglaterra a estudiar francès i a França a estudiar anglès. Diu que en França es relaciona amb anglesos i en Anglaterra, amb francesos.

La foliació o numeració de pàgines

Qualsevol document de més d'una pàgina ha de portar les pàgines numerades. Això és especialment important en els treballs acadèmics perquè facilita les referències a parts concretes del document.

La portada i la taula de continguts (o índex)

Si un treball acadèmic té més de dos pàgines, convé que afegim una pàgina de portada. No estarà numerada ni comptarà com a pàgina 1. Així mateix, si el treball té més de cinc pàgines, convé que posem una taula de contingut a continuació de la portada. La pàgina o pàgines de la taula de contingut sí que estaran numerades (amb la numeració general o amb una numeració diferenciada, com en esta guia).

3. Qüestions ortogràfiques, gramaticals i lèxiques

L'estil, el model de llengua que utilitzem, ha de paréixer fàcil i natural. No ha de cridar l'atenció per a que l'atenció es centre en el contingut, en el significat. Això implica que no convé apartar-se innecessàriament de la manera habitual d'usar la llengua. Eixe objectiu no sempre és fàcil de dur a terme: buscar l'expressió més natural, concisa, apropiada i lliure d'ambigüitats indesitjades requereix molta reflexió i que prenguem moltes decisions. Per tant, demana temps.

En esta secció, consignem qüestions diverses que caracteritzen l'escriptura del català novalencià i la seua especificitat sintàctica i lèxica.

La qüestió de les es tòniques

L'evolució fonètica de les es tòniques ha produït resultats diferents segons els dialectes en una quantitat molt gran de paraules. La paraula *créixer* té una e tònica tancada en tots els dialectes, però una paraula com *pera* té tres pronúncies bàsiques: [péra] en la Catalunya occidental i en València, [pérə] en les Balears i [pérə] en la Catalunya oriental. Eixa disparitat no afecta l'ortografia en paraules com *pera* o *ceba*: les escrivim igual i cada u les llegirà segons siga normal en el seu dialecte. Però ¿què passa en les paraules amb e tònica que han experimentat evolucions diferents quan requereixen accent? En valencià, podem optar per escriure *café* o *cafè*, *anglés* o *anglès*. Si tenim present el criteri de no apartar-nos innecessàriament de la nostra manera de parlar, optarem per *café* i *anglés*. Però, en definitiva, l'opció és de qui escriu. El corrector de Softcatalà és una ferramenta molt bona per a mantindre la coherència en l'opció que triem.

Els demostratius: graus i reforç

Els demostratius s'organitzen, segons els dialectes, en dos o tres distàncies:

a. este/aquest	eixe/aqueix	aquell
açò	això	allò

b.	aquest	aquell
	això	allò

Podem triar qualsevol dels dos sistemes (a. o b.) si som coherents amb la tria en cada document. En el cas del valencià, el sistema popular és a. amb les formes simples (*este, eixe*). Les formes simples són aptes per a situacions informals i també per a les formals. Les reforçades (*aquest, aqueix*) només són aptes per a les situacions formals. Per això, entre els valencians, les reforçades són molt freqüents en l'àmbit escrit.

Una construcció poc recomanable: *demonstratiu*+Ø_N

La construcció *demonstratiu*+*nom elidit* és freqüent en les respostes curtes. Per exemple: —¿*Quina vols?* —*Esta*. Però fora d'aixos usos, és pràcticament absent de la llengua oral. En l'àmbit escrit, només molt esporàdicament trobarem algun cas en què una oració millorarà amb eixe recurs. Per tant és preferible evitar-lo si tenim alternatives que no criden tant l'atenció. Sobre la construcció *el mateix*+Ø_N fem la mateixa recomanació:

Peret és un xic alt i templat. ³*Este* té un cotxe roig.
Peret és un xic alt i templat. Té un cotxe roig.

Marieta va trobar un llibre i es va guardar ³*aquest* en la motxilla.
Marieta va trobar un llibre i se'l va guardar en la motxilla.

Vam parlar amb Marieta i volem incrementar els contactes amb ³*la mateixa*.
Vam parlar amb Marieta i volem incrementar els contactes amb ella.
Vam parlar amb Marieta i volem incrementar-hi els contactes.

L'actualització de *altre-altra*

Observem els paral·lelismes entre les oracions següents:

Tinc **un altre** llibre. J'ai **un autre** livre. I've got **another** book.
Tengo Ø **otro** libro.

Tan deficient és en castellà **Tengo un otro libro* com en catalanovel·la **Tinc altre llibre*. Algunes construccions amb *altre-altra* (com les que signifiquen 'novament', amb paraules com *vegada, volta, camí, pic*) són tan correctes amb un primer actualitzador com sense: ¿*Ja estàs ací una altra vegada?* també pot ser ¿*Ja estàs ací altra vegada?* Ara bé, si no tenim la certesa que una construcció amb *altre-altra* (en singular) sense un actualitzador

previ (*un-una, algun-alguna, tot-tota, qualsevol, cap*) siga correcta, és recomanable anteposar *un* o *una* segons la concordança. En plural és més freqüent que, sense un primer actualitzador, hi haja una construcció correcta:

Té unes altres raons.	<i>paralela a</i> Té unes raons.
Té altres raons.	<i>paralela a</i> Té raons.

L'abús dels possessius

En les últimes dècades, i el fenomen no desapareix, podem constatar l'ús d'adjectius possessius en contexts en què tradicionalment no n'usàvem perquè són massa obvis o innecessaris. És una influència de l'anglès que, des del nostre punt de vista, és supèrflua i fins i tot inconvenient. Oracions normals com:

Alceu la mà dreta.
Agafeu un tiquet.
Peret ha anat a casa de Marieta a pentinar-li els cabells.

queden convertides en:

*Alceu la *vostra* mà dreta.
??Agafeu el *vostre* tiquet.
??Peret ha anat a casa de Marieta a pentinar els *seus* cabells.

Els possessius són útils quan aporten informació rellevant:

Posa't la *meua* camisa.
(en una botiga de roba) Em pose la *meua* camisa.

però no quan representen obvietats o són manifestament ambigus:

Em fa mal el **meu* cap.
Marieta esperava assentada en el tren. Després el tren va començar el *seu* viatge.

Els usos bàsics del gerundi

L'ús del gerundi és un dels punts que més dubtes suscita. No debades, la casuística d'usos bons és complexa i, damunt, canvia segons la llengua. Per exemple, el gerundi anglès té

valors que no té el gerundi catalanovel·lenc. El camí per a la interferència està obert. Per això apuntarem ací els usos bàsics i alguns usos considerats defectuosos.

L'ús bàsic del gerundi és representar una acció solapada amb l'acció del verb principal. És prou normal que, en eixos casos, detectem el valor de manera:

M'he tallat afaitant-me. (El temps de l'acció d'afaitar-se inclou el moment de tallar-se.)

Els veïns ajuden venent números de la rifa. (¿Com ajuden?)

El meu avi sempre treballava cantant. (¿Com treballava?)

El gerundi també pot representar una acció anterior a la del verb principal:

Estalviant així, sí que podràs comprar-te la casa. (El temps d'estalviar és anterior al moment de comprar la casa.)

Per tant, queda exclòs que representem, amb el gerundi, una acció posterior a la del verb principal i, fins i tot, una acció simultània que considerem conseqüència:

*El conductor es va adormir provocant un accident.

El conductor es va adormir, cosa que va provocar un accident.

*S'ha examinat aprovant l'assignatura.

S'ha examinat i ha aprovat l'assignatura.

*Ha caigut trencant-se la cama.

Ha caigut i (, com a conseqüència,) s'ha trencat la cama.

*Ací de ceràmica n'hi ha molta, sent la base de l'economia comarcal.

Ací de ceràmica n'hi ha molta, i és la base de l'economia comarcal.

També es considera defecte usar el gerundi per a restringir un nom; però és correcte usar-lo per a atribuir:

*Hem vist el decret **explicant** com serà l'inici de curs. (el decret **eixe**)

Hem vist el decret que explica com serà l'inici de curs.

He sentit el xiquet **cantant** en el pati. (el xiquet **així**)

Així mateix, es considera normal usar el gerundi sense verb principal en els peus de foto:

Caçant gambosins en el bosc.

Xiquets jugant en la platja.

La concordança del verb *hi haver*

La normativa gramatical del segle xx no deia res sobre la concordança o falta de concordança del verb *hi haver* en oracions com *Ací hi han cadires*. Però alguns gramàtics i els correctors professionals van escampar la idea que eixa concordança no s'havia de practicar. Tant es va escampar eixa idea que, fins i tot sabent que prohibir eixa concordança és una imitació del castellà (SOLÀ 1994: 306), la *Gramàtica Normativa Valenciana* (GNV, p. 305) encara recomana evitar-la en les situacions més formals, però sense prohibir practicar-la. A la majoria dels valencians, eixa dispensa ens lleva un pes gran de damunt perquè, de manera espontània, fem la concordança. Per desgràcia, encara no és una de les opcions que proporciona el corrector de Softcatalà, que ens explicarà que eixes concordances són inadequades en situacions formals. Considerem que la normativa hauria de deixar les dos opcions en pla d'igualtat. En esta guia practiquem desinhibidament la concordança.

Els verbs de la classe de *servir*

La flexió i l'ortografia dels verbs de la classe de *servir* contenen un dels assumptes més enutjosos de la divulgació que es fa, en el sistema educatiu valencià, de la normativa lingüística. Enfront de la simplicitat i coherència de les pronúncies populars (a.), trobem una proposta escrita (b.) que mira en excés l'etimologia i l'Edat Mitjana, i que malmet els paral·lelismes analògics que ha creat, des del segle xvi almenys, la llengua popular:

a. (la mateixa vocal, la mateixa consonant)

servixc	servixca
servixes	servixques
servix	servixca
servim	servim
serviu	serviu
servixen	servixquen

b. (dos vocals i/e, dos consonants s/x)

servisc	servisca
serveixes	servisques
serveix	servisca
servim	servim
serviu	serviu
serveixen	servisquen

Hem d'avisar que les formes destacades en negreta estan incloses en els texts normatius d'una manera tan ambigua (GNV, pg. 254) que molta gent considera que no són normatives, malgrat que són les més lògiques. Recomanem que configureu les vostres preferències en el corrector de Softcatalà per a assegurar un mínim de coherència.

Per i per a

La gent de la zona de Tortosa i els valencians, si coneixem els nostres parlars tradicionals, usem perfectament bé este parell d'enllaços. En els altres dialectes, per qüestions fonètiques normalment, es produïxen confusions i tendixen a usar sempre *per*. A causa d'estes

confusions, els gramàtics i els divulgadors de la normativa gramatical proposen regles benintencionades però complexes i no sempre encertades. Per a valencians i tortosins, la qüestió és ben simple: quan diem *per*, escrivim *per*; quan diem *per a* o *pa*, escrivim *per a*. Només cal advertir que *Me voy pal pueblo* no és valencià. Això ho escrivim així: *Me'n vaig cap al poble*.

Per a que

Íntimament relacionada amb la recomanació anterior, fem la següent. Observem esta oració, treta del *Diccionari Normatiu Valencià* (DNV, en la paraula **per**):

Ens cedix la terra per a que la treballem.

Representa dos fets: cedir la terra i treballar la terra, en eixe orde. El cas és que la majoria de gramàtiques i llibres d'estil apunten que hem d'escriure "... perquè la treballem". El mateix DNV marca l'exemple com a col·loquial i remet a **perquè**. Però si usem *perquè*, segurament entendrem que l'orde dels fets és l'invers: treballem la terra i ens la cedixen. Per tant, si volem una llengua escrita clara i precisa, amb el sentit 'a fi que' escriurem *per a que*, que és justament com parlem valencians i tortosins.

En tornar/al tornar

En el valencià tradicional s'ha preservat bé la dualitat *en+infinitiu/al+infinitiu* en els circumstancials de temps:

Primer, anirem a comprar al mercat;
i, en tornar, ho decidirem
i, al tornar, ho decidirem.

La primera té un valor puntual: representa el moment en què s'acaba l'acció de tornar del mercat. En contrast, *al+infinitiu* té un valor duratiu: prendrem la decisió mentres fem l'acció de tornar del mercat. El corrector de Softcatalà no té programada la distinció i només accepta com a correcta *en+infinitiu*. En realitat, són ben genuïnes, no són sinònims i són normatives (GNV, p. 201).

L'elisió de de

L'elisió de les preposicions *a*, *de*, *en* i *amb* davant de la conjunció *que* és un dels fenòmens més pertorbadors i mal entesos de la sintaxi del catalanovel·lenc i també del castellà. Simplificant molt, en castellà diuen que eixa elisió no s'ha de fer. I en catalanovel·lenc,

que sí. La veritat és que els lingüistes no hem arribat encara a entendre bé el fenomen i, per tant, no sabem caracteritzar de manera fàcil i divulgable en quines condicions és natural fer eixes elisions i en quines fer-les és forçat. La norma del segle xx diu que eixes elisions s'han de fer:

S'oposen Ø que votem.	a
Peret s'ocupa Ø que tot estiga en orde.	de
No s'ha fixat Ø que està tancat.	en
Es conforma Ø que li donem aigua.	amb

La norma vigent considera que el manteniment és normal amb la preposició *a*, que l'elisió és obligatòria amb la preposició *de*, i que amb les preposicions *en* i *amb* és acceptable el manteniment, però en les situacions més formals és preferible l'elisió, incloent-hi l'elisió de *a*. En la pràctica, recomanem que fem cas de la intuïció excepte en el cas de la preposició *de*: l'hem d'elidir sempre, cosa que ja és molt freqüent espontàniament.

S'ha malacostumat a que li ho facen tot.
Té dret a que li ho expliques.

L'afirmació que dos i dos fan quatre és certa.
Peret està segur que ha sigut ell.
Marieta dubta que això siga possible.

És expert en que tot funcione bé.
Marieta confia (en) que ho acabarà demà.

Peret s'ha compromés amb que l'empresa vaja bé.
Estem d'acord amb que Peret siga el president.

En el moment de redactar esta guia, el corrector de Softcatalà encara no reconeix com a correctes les seqüències *a que*, *en que* i *amb que*.

Una regla dispensada

La regla de canvi de preposicions (davant d'infinitiu canvieu *en* i *amb* per *a* o *de*) no cal seguir-la més que en situacions de molta formalitat (GEIEC, § 23.5.2). Recomanem que usem les paraules amb els valors o significats que tenen:

Ve de treballar.	anterioritat (el fet anterior és treballar; després ve)
Pensa en vindre.	simultaneïtat
Té raó en escriure això.	simultaneïtat
Ve a treballar.	posterioritat (primer ve; posteriorment treballarà)

La seqüència *preposició+article+que*

Hem de parar molta atenció a la seqüència *preposició+article+que* perquè pot ser bona o pot ser defectuosa. És bona quan darrere de l'article hi ha un nom elidit (que es pot recuperar) i la construcció resultant de la recuperació és ben sonant i preserva el sentit. També és bona quan l'article és un *el* equivalent a un *lo* invariable (dit neutre):

Jo aniré en el tren que ix a les 15 h i ell **en el Ø que** ix a les 16 h. Ø = tren
Hem actuat d'acord **amb el que** disposa la llei.

Si és defectuosa, hem de corregir-la. La primera opció, que és la millor si es pot usar, és eliminar l'article i canviar *que* per *què* (o per *qui*, quan ens referim a humans, sobretot quan hi ha alguna ambigüitat i volem deixar clar que són humans). La segona opció és canviar *que* per *qual* o *quals*. Si la preposició no és una de les bàsiques (*a, de, en, amb, per*), només podrem recórrer a la segona opció:

*El tren **al que** ens referim no eixirà.

Observem la inviabilitat de *El tren al tren que ens referim...*

El tren **a què** ens referim no eixirà.

El tren **al qual** ens referim no eixirà.

*Els mestres **dels que** hem parlat vindran.

Observem el canvi de significat de *Els mestres dels mestres que hem parlat...*

Els mestres **de {què/qui}** hem parlat vindran.

Els mestres **dels quals** hem parlat vindran.

*L'equip **contra el que** hem jugat perdrà.

Observem la inviabilitat de *L'equip contra l'equip que hem jugat...*

L'equip **contra el qual** hem jugat perdrà.

Els pronoms febles per a l'objecte directe (OD): els tres escalons

Si fem abstracció dels pronoms *es, et i em* (i *vos i ens*), que usem per a l'OD i també per a l'indirecte, el sistema catalanavalencià dels pronoms febles per als OD s'organitza en tres

escalons: els noms no determinats, amb el pronom *en*; els noms determinats, amb el pronom *el-la-els-les*; i els noms predicats, les oracions, amb el pronom *ho*. És molt fàcil saber quan un nom és determinat: o és un nom propi, o porta alguna de les formes de les paraules *el, este, eixe* o *aquell* davant o per davant.

1. No hem portat aigua perquè no queda aigua.
Si vols guerra, tindràs guerra.	... perquè no en queda.
... en tindràs.
2. Deixa'm les claus. Et tornaré les claus.
No busques més la granera,
que hem trobat la granera. | ... Te les tornaré.

... que l'hem trobada. |
| 3. —Peret s'ha cansat.
—Ja he vist que Peret s'ha cansat.
No sé si vindrà. Demà sabrem si vindrà. | ... —Ja ho he vist.
... Demà ho sabrem. |

Les faltes que desfiguren eixe sistema de tres escalons són faltes molt greus. Hem d'anar molt alerta per a detectar-les i evitar-les, si és que en fem alguna:

Han dut pastissos, però ja no *Ø queden.
No parles de les teues penes, que tots ²² les tenim.	però ja no en queden.
que tots en tenim.
Ha caigut eixe llibre. Arreplega-*ho.	Arreplega'l.
Diu que vindrà, però no *el sabem cert.	no ho sabem cert.

La concordança del participi

Ja hem apuntat en la introducció que no detectem cap avanç social en els desdoblaments de gènere, encara que darrere hi haja bona voluntat. En contrast, el valencià tradicional té una construcció que manté nítidament reconeixible el gènere i que sí que recomanem fermament: la concordança del participi. Ens limitarem als casos populars, que són quan el pronom *el-la-els-les* apareix en les formes femenines i el verb té la forma {*auxiliar haver+participi*}, com en el segon exemple de 2. en l'apartat anterior. O en els exemples següents:

- Hem vist el professor de música amb la seua filla.
Després l'hem vist novament en la biblioteca. (el professor)
Després l'hem vista novament en la biblioteca. (la filla)

He picat el gel amb la maça
i l'he trencat. (el gel)
i l'he trencada. (la maça)

La normativa gramatical no obliga a fer esta concordança. Malgrat això, recomanem vehementment que la practiquem perquè ens és característica i, com hem vist en els exemples, evita ambigüitats en les recuperacions de noms amb pronoms.

Li-els

El plural de *li* és *els*. De la mateixa manera que *li* és tant femení com masculí, en la funció d'objecte indirecte *els* és tant femení com masculí. A més, hem de tindre present que *els*, darrere del verb, pren les formes *-los* o *'ls*:

A les alumnes de magisteri **els** hem preparat una festa. No volíem dir-**los**-ho.
Les infermeres argumenten que no tindrem prou medicines. Hem hagut de reba-
tre'**ls** cada punt de l'argumentació per a convèncer-les que sí que en tindrem.

Els significats més bàsics de hi

La paraula substituïdora *hi* existia en tot el catalanovel·lè medieval. En les Balears i en Catalunya s'ha mantingut i, fins i tot, s'ha ampliat l'ús d'esta paraula, però en València s'ha reduït. És per això que els valencians no tenim intuïció sobre l'ús de *hi*. Però hem de saber quins són els seus significats més bàsics tant per a poder llegir els nostres clàssics i els autors catalans i balears actuals com per a usar-la si estem ben segurs que en fem un ús correcte i ens facilita una expressió clara i concisa. Són:

allí	Aquella comarca és molt seca. No hi plou mai.
	Torca bé la taula i no t'hi deixes res damunt.
per allí	El pont està mig trencat. Ahir hi vaig passar, i per això ho sé.
amb ell-ella-ells-elles	Ahir vaig sopar amb Peret. Demà hi soparé novament.
amb això	Els martells són peril·losos. Quan hi treballes, sigues prudent.
així	Marieta té la lletra clara. Peret la hi tindrà si practica més.

Combinar l i l

De pronoms que tinguen la consonant *l*, en tenim dos: *li-els* i *el-la-els-les*. En valencià podem combinar-los sense cap problema:

Ja tinc els llibres del teu amic. Li'ls donaré demà.
 No he escrit la cançó per a Marieta. Quan la tindrè, li la dedicaré.
 —¿Qui portarà la medicina a les infermeres? —Jo els la portaré.
 Els veïns s'han deixat els joguets. Els els tornarem un altre dia.

Però el català oriental no pot combinar-los; substituïx *li-els* per *hi*. I el castellà tampoc. El remei que posa el castellà és canviar *le* per *se*:

Ya tengo los libros de tu amigo. *Le los daré mañana. Se los daré mañana.
 No he escrito la canción para Marieta, però *le la dedicaré. se la dedicaré.

El cas és que eixe procediment és un recurs del castellà que és completament alié al valencià. És una falta molt grossa:

Ja tinc els llibres del teu amic. *Se'ls donaré demà.

Sentir i escoltar

Ací tenim dos verbs de percepció auditiva que no són sinònims. Són perfectament paral·lels dels verbs *vore* o *veure* i *mirar*: *sentir* i *vore* són les accions bàsiques que fan els sentits de l'oïda i de la vista; *escoltar* i *mirar* impliquen l'acció conscient i deliberada del subjecte. Per tant, *escoltar* i *mirar* són accions voluntàries:

*Vaig escoltar la conversa sense voler. Vaig sentir la conversa sense voler.
 *La vaig mirar despullada sense voler. La vaig vore despullada sense voler.

Si u diu a un altre *No t'escolte*, és com dir-li que vol ignorar-lo. Ben diferent, i molt més freqüent, és dir *No et senc*, situació normal quan un telèfon funciona malament o quan hi ha molt de soroll ambiental.

Posar i ficar

Estos dos verbs no són sinònims, sinó que mantenen una relació d'hiperonímia. L'hiperònim és *posar*. L'hipònim, *ficar*, significa *posar dins*. Podem *ficar una coca en el forn*, o *ficar la llet en la nevera*. Però en eixos casos també podríem usar *posar*. Ara bé, *ficar-se la roba* o *ficar-se les sabates* són usos abusius: en realitat fiquem el cos en la roba i els peus en les sabates.

També hem detectat, en la pràctica docent, la següent cadena de canvis en l'expressió que servix per a demanar aclariments sobre una paraula estranya o mal escrita: del tradi-

cional *¿ací què diu?* passem a *¿ací què posa?* i per últim a *¿ací què fica?* L'expressió final és molt estranya (malsonant i tot) per als coneixedors del valencià tradicional.

Pegar bots i fer goig

Tan important com saber quina paraula és l'apropiada en cada moment i en cada context és saber quines paraules diem juntes, per tradició, en forma d'expressions, especialment si són d'ús freqüent i diferents de les expressions equivalents d'altres llengües. Per exemple, en catalanovaleencià diem *parar atenció*. En castellà això és *prestar atención*, i en anglès *pay attention*. Ací tenim uns quants exemples més: *parar taula*, *torcar la pols*, *pegar o fer un bes*, *pegar o fer un abraç o abraçada*, *pegar o fer una volta*, *pegar o fer un bot*, *fer passos*, *fer por*, *fer pena*, *fer goig*, *travessar el carrer*, *travessar les vies* (en perpendicular aproximadament a la direcció del carrer o de les vies). El DNV arreplega moltes locucions. Vegeu, com a exemples, les entrades de **mà** i de **fer**.

Fonaments de puntuació

Una oració completa (sense elisions) té un verb principal i només un. En una oració composta, a banda del verb principal, trobarem que cada oració inserida té un verb, però és un verb subordinat. Les marques per les quals reconeixem que un verb és subordinat són dos: que apareix en forma no personal (infinitiu, gerundi o participi) o que apareix darrere o per darrere d'enllaços (preposicions i conjuncions):

Estic molt content *de* voré't.

Marieta **canta** *per a* animar-nos.

Peret **va** l'últim *perquè* vol.

Marieta **corre** pel jardí *perquè* li *sobra* energia.

Com que Peret sempre està content, **és** difícil enrabiar-lo.

Separem les oracions amb puntuació forta: punt, punt i coma, dos punts. No és correcte que, entre dos oracions, o dit altrament, entre dos verbs principals, només hi haja una coma (tret del cas que comentem després).

Estic cansada. Demà **treballaré** més.

No **tinc** fam; **he dinat** massa tard.

A Peret **és** difícil enrabiar-lo: sempre **està** content.

Els enllaços coordinants (*i*, *o*, *però*), quan coordinen oracions, equivalen a punts:

Abans **he estudiat** i ara **descanse**.

Peret **vindrà** volent o jo el **convenceré** per a que vinga.

S'ha enfadat, però al final **vindrà**.

Quan coordinem tres oracions o més, és normal que explicitem l'enllaç només entre les dos últimes. En eixe cas, sí que és possible posar una coma entre dos oracions perquè, de fet, eixa coma equival a un enllaç coordinant:

Marieta **va pujar** al cotxe, el **va posar** en marxa i es **va dirigir** cap a l'horitzó.

Com que el propòsit principal de la coma és ajudar a interpretar més bé les construccions sintàctiques complexes o ambigües, sobra quan no hi han dificultats. Per això, no posarem coma entre el subjecte i la resta de l'oració —encara que, quan llegim, podem o solem fer pausa—, si no és per a evitar ambigüitats o quan el subjecte és molt complex i llarg:

*Un altre dels punts negatius de la càrrega de la bateria, és el temps que tarda.

*Un factor important, són les infraestructures per a carregar les bateries.

Els escrits que havíem fet una setmana després ja no servien.

Els escrits que havíem fet, una setmana després ja no servien.

Els records d'infància que no havien quedat reflectits en les cròniques que va escriure aquell voluntari ben dispost que amagava el seu nom sota una marca comercial fingida, s'esborraven lènguidament de la memòria dels participants.

Els vocatius s'aïllen amb comes:

Miquel, tu saps massa coses.

Hola, Marieta!

Ja saps, Peret, que Marieta escriu molt bé.

Bibliografia citada i recomanada

- DNV = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2014): *Diccionari Normatiu Valencià*. <https://www.avl.gva.es/lexicval/>
- GEIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018): *Gramàtica essencial de la llengua catalana*. <https://geiec.iec.cat>
- GNV = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006): *Gramàtica normativa valenciana*. València, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- HOLIDAY, Ryan [Daily Stoic] (2021): *Ryan Holiday's 3-Step System for Reading Like a Pro*. 8:06 [consulta: 25 oct 2023].
<https://youtu.be/gT1EEExZkzMM?si=5rQ4zWpeaYvX4b55>
- (2021): *The Writer's Process: How A Book Is Made (Stoic Virtues Series)*. 11:41 [consulta: 25 oct 2023].
<https://youtu.be/iddWDyKqkpI?si=YOpJk7uzemJqRQRL>
- (2022): *2 Years Of Writing A Book In 30 Minutes*. 32:29 [consulta: 25 oct 2023]
<https://youtu.be/dU7efgGEOgk?si=cD7xZOijmx4R7xS->
- JUNYENT, M. Carme (ed.) (2021): *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou*. Vic, Eumo.
- MESTRES, Josep M.; COSTA, Joan; OLIVA, Mireia & FITÉ, Ricard (1995): *Manual d'estil: la redacció i l'edició de textos*. Barcelona, Eumo-Universitat de Barcelona-Universitat Pompeu Fabra-Associació de Mestres Rosa Sensat.
- SANCHO, Jordi (2014): *Com escriure i presentar el millor treball acadèmic. Guia pràctica per a estudiants i professors*. Vic, Eumo. [2a edició: *Com escriure i presentar un bon treball acadèmic*.]
- SOLÀ, Joan (1994): *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona, Empúries.
- UOC (s. d.) *Com citar*. <https://biblioteca.uoc.edu:8080/ca/continguts/Com-citar/>